

21-а КОНФЕРЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ АСОЦІАЦІЇ ЗІ ЗМЕНШЕННЯ ШКОДИ (м. ЛІВЕРПУЛЬ): ІНТЕГРАЦІЯ ДОСВІДУ ТА ПОШУК НОВИХ ПРАКТИК

Конференції з питань зменшення шкоди проводяться по всьому світу вже два десятиліття. Головна мета таких конференцій – створення дискусійної платформи для всіх зацікавлених сторін. Саме тут, серед представників неурядових та урядових організацій, міжнародних донорів і дослідницьких організацій, формується філософія і практики стратегії зменшення шкоди.

Згідно з позиційним документом Міжнародної асоціації зі зменшення шкоди (МАЗШ), «стратегія зменшення шкоди – це методи й програми, спрямовані на зменшення негативних наслідків, пов'язаних із вживанням психоактивних речовин для людей, не спроможних або не бажаних припинити їх вживання»¹. Основна ідея концепції зменшення шкоди – фокусування на запобіганні шкоди від усіх психоактивних речовин (включаючи ті, що контролюються, такі як алкоголь, тютюн і фармацевтичні препарати) та допомозі людям, які продовжують вживати такі речовини, а не на профілактиці вживання чи ресоціалізації. Необхідність заходів зі зменшення шкоди особливо гостро постала на порядку денному, коли стало відомо про масштаби загроз поширення ВІЛ серед споживачів ін'єкційних наркотиків (СІН) і далі серед інших верств населення.

Конференція 2010 р., що була організована МАЗШ (International Harm Reduction Association – IHRA), Консорціумом конференції (Conference Consortium) та Ліверпульським університетом імені Джона Мура (Liverpool John Moores University), проходила під гаслом «Зменшення шкоди: нове покоління» з метою пошуку відповідей на нові виклики та впровадження інноваційних інтервенцій. Цього року провідні спеціалісти з питань зменшення шкоди зібралися в Ліверпулі (Англія), місті, де пройшла перша конференція МАЗШ у 1990 р. та вперше, ще в 1980-х рр., була розроблена та застосована «Модель зменшення шкоди Мерсі» («Mersey Harm Reduction Model») для СІН, включаючи учбово-інформаційний центр та офіційний пункт обміну шприців і голочок.

За програмою цього річної конференції 900 активістів, дослідників та надавачів послуг з понад 80 країн світу протягом 25–29 квітня брали участь у пленарних та секційних засіданнях, симпозіумах, семінарах, навчальних заходах, стендових презентаціях, сателітних сесіях та соціальних заходах. Офіційною мовою конференції є англійська, проте всі пленарні сесії та частина секційних додатково перекладалися на російську та французьку мови.

Серед кола проблем, що обговорювалися, найважливішими було визнано такі: що необхідно, щоб продовжувати діяльність зі зменшення шкоди у її третьому деся-

¹ What is Harm Reduction? A position statement from the International Harm Reduction Association; IHRA, London, United Kingdom, September 2009 // http://www.ihra.net/Assets/2316/1/IHRA_HRStatement.pdf

тирічі; наскільки адекватними є моделі зменшення шкоди, що розроблялися досі; чи є комплексні програми зменшення шкоди в країнах з низьким і середнім рівнем доходів; яким чином можна розширити програми зменшення шкоди для задоволення потреб споживачів всіх психоактивних речовин; як ефективно інтегрувати зменшення шкоди в систему охорони здоров'я; яким чином програми зменшення шкоди змінюють систему контролю над наркотиками; які нові можливості існують для зменшення шкоди з погляду дотримання прав людини, безпеки та ряд інших тем.

Цьогорічна конференція обрала чотири напрямки роботи, а саме: залучення молоді до обговорення питань, що стосується зменшення шкоди й політики у сфері наркотиків; залучення нових регіонів, включаючи Африку і Латинську Америку, які часто ігноруються прихильниками зменшення шкоди; розробка ефективних заходів для роботи з неін'єкційними споживачами наркотиків внаслідок зсуву акценту із проблеми вживання опіатів на вживання стимуляторів та інших видів наркотиків; необхідність збільшення світових ресурсів для поліпшення якості програм, а також поширення програм зменшення шкоди в усьому світі. По суті, «Зменшення шкоди-2010» – це можливість оцінити роботу, зроблену за останні два десятиліття, і проаналізувати успіхи та труднощі для того, щоб рухатися вперед.

У межах програми конференції додатково було проведено 7-й міжнародний фестиваль фільмів з питань зменшення шкоди. Сьомий рік поспіль організатори фестивалю збирають кращі роботи різних жанрів – від анімації до документальних фільмів, від освітніх проєктів до проєктів арт-гаус, які так чи інакше висвітлюють тему наркотиків і запобігання шкоді. Учасники конференції також мали можливість відвідати виставку, а межах якої різноманітні організації, що залучені до програм зі зменшення шкоди, мали можливість розповісти про себе та надавані послуги у прямому спілкуванні із зацікавленими особами, а також поширити свою продукцію: звіти, інформаційні матеріали, програмне забезпечення тощо.

У межах конференції Український інститут соціальних досліджень імені О. Яременка спільно з Дитячим фондом ООН «ЮНІСЕФ» представив 5 стендових презентацій, присвячених проблемам груп ризику та вразливих груп в Україні, зокрема розглядалися такі питання: соціально-поведінкові дослідження серед підлітків груп ризику (ПГР) як основа для формування ефективних профілактичних програм; поведінкові практики підлітків – споживачів ін'єкційних наркотиків (СІН): аспекти ініціації, використання нестерильного ін'єкційного інструментарію, передозування, охоплення профілактичними програмами тощо; оцінка ризику та вразливості серед сексуальних партнерів СІН, що не вживають наркотики ін'єкційним шляхом; моделі інтервенцій серед ПГР та оцінка їх ефективності. Усі ці презентації базуються на даних, зібраних Українським інститутом соціальних досліджень імені О. Яременка в межах двох дослідницьких проєктів: «Поведінковий моніторинг серед СІН, ЖКС, ЧСЧ», що був проведений у 2007 р. завдяки фінансовій підтримці Міжнародного альянсу з ВІЛ/СНІД в Україні, та «Профілактика ВІЛ серед підлітків груп ризику в Україні та Південно-Східній Європі», що було розпочато у 2008 р. Дитячим фондом ООН «ЮНІСЕФ» та продовжується дотепер.

Наступну конференцію «Зменшення шкоди-2011» планується провести у м. Бейрут, Ліван. Для отримання ширшої інформації про програму минулих конференцій, збірники тез, а також умови участі та реєстрації у подальших заходах, можливі стипендії, будь ласка, відвідайте сайт: <http://www.ihga.net>.

***Ю.В. Серєда**, менеджер Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка, аспірантка соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*